

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Lou, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meijns, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Ringnalda, Soerabaja; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Loose nummers f0.15.

Tot nadere aankondiging is het adres van den Eindredacteur:
DUITSCH KAMPWEG 10, WOLFHEZEN.

INHOUD: Vakantie-gevaar. (Gal. 5:13). — Kerkelijk Leven: Reorganisatie, geen reformatie. II. Tweeledig verzoek. Ook van Ethische zijde. — Perschoon. — Kerkdoowa.

UIT DE SCHRIFT.

Vakantie-gevaar.

Want gij zijt tot vrijheid geroepen, broeders! alleenlijk gebruikt de vrijheid niet tot een oorzaak voor het vleesch; maar diene elkanter door de liefde.

Galaten 5:13.

Milieu-verandering is niet alleen menigmaal mededij, maar betekent veelvuldiger wellicht verleiding en oorzaak van val.

Daarvoor hebt gij de voorbeelden voor 't grijpen. Gij behoeft daartoe niet eens terug te gaan naar mobilisatie en oorlog.

Gij hebt daartoe niet te lezen het boek 'van Remarque.

Het boek der dagelijksche ervaring licht u daarover voldoende in.

Dagelijks verhuizen er uit hun dorp naar de groote stad, die door milieu-verandering uit hun evenwicht raken, door het kultuurleven uit hun geestelijke voegen worden gelicht, voor de kerk verloren gaan, aan het geloof ontsinken.

Uit vrome gezinnen zullen er straks weer aan openbare universiteiten gaan studeeren, die niet opgewassen blijken tegen de schoone fantasieën van een van Christus vervreemde wetenschap.

Op kleiner schaal geeft ook de vakantie iets soortgelijks te aanschouwen.

De christelijke vrijheid wordt dan soms op zware proef gesteld.

In het gewone leven heeft men gewoonlijk veel te laten, waartoe men voor zichzelf vrijheid heeft, maar waardoor men anderen aanstoot zou geven.

Komt men echter in vreemd milieu, dan voelt men opeens de oogen der bekenden niet meer op zich gericht.

Het gevaar om anderen te ergeren is geweken. Doch een ander gevaar grint.

Het gevaar u.l., dat men de vrijheid, waartoe Christus geroepen heeft, misbruikt tot een oorzaak voor het vleesch.

Hierbij hebt gij niet te denken aan zinlijke hartstochten.

Dat deed de apostel ook niet.

Daarom laat hij er op volgen: maar dient elkanter door de liefde.

De oorzaak voor het vleesch bestond in liefde-loosheid.

Wanneer nu in de vakantie de oogen der zwakken u niet terughouden, mist gij tevens de oogen der sterken, die opzicht over u houden tot opscherpeling der onderlinge liefde.

Dat opzicht kan niemand op den duur ontberen. Sommigen kunnen er zelfs niet enkele weken buiten.

In vakantie voelen velen zich vrij.

Vrij om den dag des Heeren te besteden naar hun verkiezing. Van heiliging van den Sabbatdag komt bij hen weinig of niets terecht.

Ook in de week betreden zij soms verboden terreinen van wereldsche vermakelijkheid.

Vakantie wil helaas maar al te dikwijls zeggen: zich voor eenigen tijd wereldling voelen.

De vrijheid wordt, zooals onze ouden zeiden, vrijbief voor het vleesch.

Gij, die thans ontspanning geniet, wacht u voor uw zielen.

Zijt niet liefdeloos tegenover de buitenlanders, door hen geen voorbeeld te geven van godvruchtigen wandel.

Bedroeft den Heiligen Geest niet, die u de vrijheid van Christus mededeelt.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

Reorganisatie, geen reformatie.

II.

In deze artikelen wordt besproken het reorganisatie-rapport, ingediend bij de Synode der Ned. Herv. Kerk.

Zij hebben geen polemisch doel, maar dienen ter oriëntering van onze lezers.

En uit den naam van Commissie en Rapport, welke trouwens overeenkomt met de opdracht, en uit het „Inleidend woord“ blijkt, dat aan de zoo noodige Reformatie der Ned. Herv. Kerk niet gedacht wordt. Reorganisatie en Reformatie verschillen breed.

De Doelische Kerkencode wenscht de Commissie zelfs niet als leidraad. Welke bezwaren ook tegen het reglement van 1816 werden ingebracht, niet dit, dat de autonomie der plaatselijke kerken werd opgeheven. De grondstructuur ook van dit reorganisatieplan is het genootschap.

De belijdenis is volgens dit rapport niet akkoord van kerkelijke gemeenschap, maar slechts gemeenschappelijk getuigenis van de Kerk. De Commissie wil geen binding aan de gehele belijdenis, maar aan het centrum, aan „geest en hoofdzaak“ van de belijdenis, mits deze „geest en hoofdzaak“ worde omschreven.

„De Nederlander“ haalt nog meer uit het „Inleidend Woord“ aan, deels min of meer vrij, deels letterlijk.

Hier volgt het.

Zij ontveinst zich in geen deele, dat tot een welgeordend en Gode welgevallig kerkelijk leven allereerst noodig is een nieuwe geest; maar zij is overtuigd dat de huidige organisatie belemmerend werkt ten opzichte van haar taak als Christus belijdende volkskerk en dat vele misstanden en misverstanden gevolg zijn van deze organisatie. De behoefte aan een nieuwe organisatie doet zich ook gevoelen in verband met het groote stadsprobleem, de Zending, de Diaconale en andere belangrijke vraagstukken, waarvan de oplossing onder de huidige organisatie al te zeer bemoeilijkt wordt.

Terwijl zij met instemming aanhaalt citaten van dr Ph. J. Hoedemaker, prof. J. H. Gunning Sr. en D. Chantepie de la Saussaye Sr., zegt de Commissie dat het „haar gezinszins te doen is om leertucht mogelijk te maken ten einde confessionele tegenstellingen op de spits te drijven. Veelmeer is zij van meening, dat de Kerk, zoo zij duidelijk voor het centrale harer belijdenis opkomt, in toekomstige dingen een groote mate van vrijheid kan laten, vooral, wanneer leergeschieden langs kerkelijken weg kunnen worden besproken, en wanneer het beroep op Gods Woord, meer is dan een phrase“. „Dat het niet te doen is om geweldadige verwijdering van tegenwoordigers van welke richting dan ook, km U uit het concept-Reglement voor Leergeschieden en uit de Overgangsbepalingen ten duidelijkste blijken.“ „Niet afwijkende meeningen, maar ondermijnende excessen in leer of leven dienen te worden bestreden; terwijl Gods Woord in laatste instantie alleen bevoegd is, uitspraak te doen.“

„Dat overigens deze „leer“ alleen vruchtbaar wordt, in zooverre zij haar centrum heeft in de belijdenis van onzen Heer, en dan ook altoos weer getransformeerd moet worden tot persoonlijk getuigenis, mag wel eene stelling heeten, die gemeengoed is geworden van het protestantisme onzer dagen.“

De voorgestelde organisatie heeft ten doel, dit levend getuigenis, niet slechts in de prediking, maar ook in de vergaderingen der Kerk mogelijk te maken en te bevorderen; immers alleen wanneer de Kerk hare roeping verstaat, leiding te geven ten opzichte van de geestelijke stroomingen, niet individualistisch bij monde van afzonderlijke gemeentelieden, maar gemeenschappelijk en eendrachtig als Kerk, kan zij den garijstrijd voeren en den broedersin sterken, en ook het grootste van het toekomstige leeren onderscheiden.

De Commissie meende bij de bewerking der reglementen te moeten uitgaan van datgene, wat in de Wereldkerk aller eeuwen het centrale is: de belijdenis van Jezus Christus, Gods eenigegeboren Zoon, onzen Heer, omdat de Kerk, als Kyriaké, bij den Heer behoort, en Zijnen Naam belijdt.“

Ditmaal hebben we ons van spatteeringen onthouden, omdat „De Nederlander“ zelf er enkele aanbracht en er alzoo licht verwarring kon ontstaan.

De eerste zinsnede kon hoopvol stemmen.

Daarin wordt toegegeven, dat tot een welgeordend en Godegevallig kerkelijk leven allereerst noodig is een nieuwe geest.

Ware dit de grondgedachte van het rapport geweest en in de artikelen nader uitgewerkt, hoe zouden we ons hebben verheugd.

Hoe zouden we ons eens geestes met de Commissie hebben gevoeld.

Werkelijk, we zouden deze gedachte niet met zelfverheffing hebben toegespitst op de Ned. Herv. Kerk.

We zouden gul hebben verklaard: die gedachte moet ook in onze eigen Kerken brandende blijven. Want al hebben we niet die Reformatie meer van noode, welke bij U moet doorwerken, van voortgaande Reformatie mag ook in onze Kerken nimmer worden afgezien.

Niet alleen als personen, maar ook als kerken hebben we gedurig te vragen: vernieuw in ons een vasten geest.

Jammer genoeg wendt het Rapport het over een anderen boeg.

Drieërlei reden wordt opgegeven, waarom Reorganisatie noodzakelijk moet geacht.

Allereerst omdat de huidige organisatie belemmerend werkt ten opzichte van haar taak als Christus belijdende volkskerk.

Vervolgens omdat deze organisatie vele misstanden en misverstanden heeft veroorzaakt.

Eindelijk omdat deze organisatie al te groote moeilijkheden in den weg legt voor de oplossing van het groote stadsprobleem en van Zendingen, Diaconale en andere vraagstukken.

Teekenend moet het heeten, dat niet als eerste, voornaam en alles afdoende reden wordt genoemd, dat de tegenwoordige organisatie van de Ned. Herv. Kerk lijnrecht ingaat tegen Gods Woord.

Hier is niet de heilige drang om de Kerk in te richten overeenkomstig de instelling van Christus en de Apostelen aan het woord en aan het werk.

Slechts tweede-rangs-motieven worden opgesomd.

De vigeerende organisatie werkt belemmerend voor haar taak als Christus belijdende volkskerk. Er wordt derhalve van uitgegaan, dat de Ned. Herv. Kerk volkskerk is.

En hiermede plaatst de Commissie zich op den bodem van... een fictie.

Zelfs van een gevaarlijke fictie.

Want een fictie is het, dat de Ned. Herv. Kerk ons heele volk zou omvatten. Zij is geen volkskerk.

En deze fictie schept het gevaar, dat men ook hen in de kerk houdt, die innerlijk met de kerk hebben gebroken. Zij wil zooveel „volk“ als maar mogelijk is tot haar rekenen al is de band ook bloot uitwendig.

In werkelijkheid bestaat de Ned. Herv. Kerk voor een groot, ja voor het grootste deel uit „afgescheidenen“. Maar dan niet uit „afgescheidenen“ in den zin van 1834, maar uit afgescheidenen, die zich afgescheiden hebben van de Gereformeerde waarheid. En die afgescheidenen wil men tegen hoog prijs bewaren, opdat de kerk eenigszins op een „volkskerk“ lijke.

Wel licht het ideaal van volkskerk ook ons toe.

Het is ons vurig begeeren, dat allen in ons land de Gereformeerde belijdenis omhelzen.

Wij moeten ijveren, alsof dit ideaal te realiseren ware.

Maar aan den anderen kant dienen we te bedenken: dat we niet alleen thans de protentie van „volkskerk“ niet mogen voeren, maar dat het in Gods bestel kan liggen om onze kerk dat nimmer te doen worden.

Afgedacht zelfs van het Gereformeerd-zijn, moeten wij er ons thans reeds mee leeren verzoenen, dat we als christenen straks niet zullen juichen: Gij hebt ons volk gekocht, maar dat we zullen aanstemmen met het lied van het Lam: Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed uit alle volk en geslacht en taal en natie.

Dit mag onzen „bekeeringsijver“ geen domper opzetten.

Maar het moet er ons ook voor behoeden ons anders voor te doen dan we zijn en misschien ooit zullen worden.

De volkskerk-idee heeft in de Ned. Herv. Kerk reeds onberekenbare schade aangericht.

Diep teleurstellend is het daarom, dat die idee ook voor deze Commissie een idee fixe blijkt te zijn geworden.

Natuurlijk voegt de bijvoeging „Christus belijvende“ hier niets bij en doet er ook niets van af.

Want een kerk, volkskerk of niet, die Christus niet belijdt, is geen kerk, zelfs geen valsche kerk, niet eens schijn-kerk.

Tragisch denkeheid!

Het reglement van 1816 heeft de fictie van de „volkskerk“ gesanctioneerd.

En nu moet er een nieuw reglement komen om die fictie volkomen te maken.

Over de tweede reden tot reorganisatie, n.l. dat de tegenwoordige organisatie vele misstanden en misverstanden heeft veroorzaakt, behoeven we niet veel te zeggen. Daarmee zijn we het geheel eens. Alleen vreezen we, dat bij de uitvoering van dit reorganisatie-rapport de misstanden en misverstanden niet zullen verminderen. Eer misschien vermeerderen. Want het wil geit en kool sparen. Het geeft zich den schijn ontwikkeling te zijn van de „klassiek Gereformeerde presbyteriale Kerkorde“. Maar tegelijk komt het de voorstanders van den genootschapsvorm en de tegenstanders van Gereformeerde kerkelijke tucht in het geveel. Over dit laatste spreken we nader.

De derde reden is wel het meest opportunistisch. De huidige organisatie leent er zich niet zoo toe om met name aangeduide problemen op te lossen. Nu schatten we die problemen niet gering. Toch is het de vraag of met het oog daarop niet met kleine wijziging en aanvulling zou kunnen worden volstaan. En algeheele reorganisatie haalt daarvoor toch wel wat al te veel over hoop.

Deze drieërlei motiveering bewijst te meer, dat de Commissie niet in Reformatie-vuur is ontstoken.

Als kerkhervormers geven deze mannen zich niet uit.

Ze zijn het ook niet.

Toch schreit de nood der Herv. Kerk juist om hervormers.

Zonderling doet het ook aan, dat de Commissie met instemming aanhaalt citaten van Dr Hoedemaker, prof. J. H. Gunning Sr en D. Chantepie de la Saussaye Sr.

Natuurlijk zijn er ook bij niet-Gereformeerden altijd wel uitspraken te vinden, waarmee men het eens is.

Doch als men zich op iemand beroept, moet hij ook als autoriteit kunnen gelden in de zaak, waarvoor men zich op hem beroept.

Nu laten we Dr Hoedemaker buiten beschouwing, ofschoon die in zijn gedachten aangaande de kerk zich niet steeds is gelijk gebleven.

Maar als het gaat over het klassieke Gereformeerde kerkrecht en men dat tot ontwikkeling wil brengen, kan men dan bij prof. J. H. Gunning Sr en D. Chantepie de la Saussaye terecht?

Was hun houding jegens de kerk inderdaad de voortzetting van het klassiek Gereformeerde kerkbegrip?

Zij, die de geschriften van deze theologen eenigermate kennen, verwonderen zich ten sterkste over het gezag, dat men op dit punt aan deze mannen schenkt.

Maar nu verder.

Onder wat groote reserves wordt gesproken over „leertucht“.

Blijkbaar is er de Commissie veel aan gelegen de Synode toch vooral gerust te stellen, dat het zoo'n vaart niet loopen zal.

Zij verzekert, dat het „haar geenszins te doen is om leertucht mogelijk te maken ten einde confessioneele tegenstellingen op de spits te drijven“.

Er zijn in elke kerk, die leertucht oefent, heel wat punten over de leer, waarin men van elkander verschilt, maar waarin men ook elkander draagt.

Dit zijn dan zoogenaamde interconfessioneele geschillen, welke ook in onze kerken bestaan en die men of laat rusten of waaromtrent men elkander tracht te overtuigen.

Komt het tot botsing, dan zorgt de kerk immer, dat deze interconfessioneele geschillen, d.w.z. geschillen, waarover de belijdenis noch direkt noch indirekt uitspraak doet, niet op de spits worden gedreven.

Maar in dit rapport gaat het niet over interconfessioneele, doch over confessioneele tegenstellingen.

Het betreft hier gevallen, waarin iets geleerd wordt, dat in strijd is met de belijdenis.

Bij voorbaat wordt hier al verklaard, dat de kerk naar het oordeel der Commissie dit toelaatbaar moet achten.

Zoals wij met interconfessioneele geschillen, moet zij met confessioneele geschillen handelen.

En alsof dat nog niet toeschietelijk genoeg was,

verduidelijkt zij iets verder: „Niet afwijkende meeningen, maar ondermijnende excessen in leer of leven dienen te worden bestreden“.

De kerk krijgt dus geenerlei bevoegdheid om afwijkingen van de Gereformeerde belijdenis te „bestrijden“.

Zij mag alleen excessen tegengaan.

En dan moeten dat nog ondermijnende excessen wezen.

Kan het slapper?

Daarenboven: wie zal dat beoordeelen, wat ondermijnende excessen zijn en wat niet?

Wel laat de Commissie volgen: „terwijl Gods Woord in laatste instantie alleen bevoegd is, uitspraak te doen“.

Akkoord!

Maar heeft de Commissie wel bedacht, dat iedere ketter zijn letter heeft?

Roomschen, de oude Doopsgezinden, Remonstranten, Socinianen beriepen zich alle op Gods Woord.

Het zal dus van het persoonlijk gevoelen van hen, die in de tot oordeelen geroepen kerkelijke vergadering zitting hebben, afhangen, of iets op grond van Gods Woord als een ondermijnend exces zal worden geweerd of niet.

Hier loopt men in hetzelfde slop, als waarin de Herv. Kerk volgens de Commissie door de uitdrukking „in geest en hoofdzak“ is geraakt.

Het is haar bezwaar, dat de kerk zelf niet heeft vastgelegd, wat tot „geest en hoofdzak“ behoort.

Maar als nu de kerk zelf niet in een belijdenis, die ook onvoorwaardelijk gehandhaafd wordt, uitspreekt, wat Gods Woord is en wat overeenkomstig Gods Woord is en wat een ondermijnend exces is, dan wordt het aan personen, die „toevallig“ in een kerkelijk college zitten, in handen gegeven om dit alles te beslissen.

Dan kan het een college, dat anders samengesteld is, een tegenovergestelde beslissing nemen van het andere.

Wij voorzien daarvan een strijd, die een bitterder karakter zal dragen dan de tegenwoordige richtingenstrijd in de Ned. Herv. Kerk.

Men zal verschillende fases krijgen in den leertuchtstrijd.

Eerste fase: een bepaalde leering gaat tegen de belijdenis.

Tweede fase: zij is een exces.

Derde fase: zij is een ondermijnend exces.

En in die fases zullen vóór- en tegenstanders elkander op het heetst bevechten.

De Synode durft in zulk een toestand niet beslissen.

Het einde: een kerkelijke chaos.

De Commissie had het toch zoo goed bedoeld! Ze had het zoo zacht aangelegd.

Maar ze had vergeten de oude wijsheid van het: zachte meesters maken onwelriekende wonden.

Nog is de voorraad van verontschuldigingen der Commissie, wijl zij het over leertucht heeft, niet uitgeput.

Zij zegt: „dat het niet te doen is om gewelddadige verwijdering van vertegenwoordigers van welke richting dan ook, kan U uit het concept-Reglement voor Leergeschieden en uit de Overgangsbepalingen ten duidelijkste blijken“.

Zij schijnt wel bang te zijn, dat de Synode afgruselijke gedachten over leertucht erop nahoudt.

De Synode moet toch heusch niet meenen, dat zij leertucht door gewelddadige verwijdering wil.

Maar nog eens: welke kerk, die ernst maakt met de leertucht, bedient zich hierbij van geweld?

De strengste leertucht is juist het meest afkeerig van het gewelddadige.

De tucht, ook de leertucht, is een liefdemiddel om te behouden.

Lankmoedig en ernstig wordt daarbij vermaand.

De dwalenden worden geboden terug te keeren.

Hoe komt men dan tot een opvatting van leertucht als gewelddadige verwijdering?

Of vindt men misschien de Gereformeerde leertucht, met miskenning van haar karakter, gewelddadig?

Ja, dan behoeft men niet te vragen wat ervan de hier bedoelde leertucht worden zal.

Scherping en inslag in die passages, welke de leertucht betreffen, is, dat men het groote van het bijkomstige leere onderscheiden.

Het groote wordt ook wel het centrale genoemd.

En wat is nu dit centrale?

Wij lezen: „De Commissie meende bij de bewerking der reglementen te moeten uitgaan van datgene, wat in de wereldkerk aller eeuwen het centrale is: de belijdenis van Jezus Christus, onzen Heer, omdat de Kerk, als Kyriaké, bij den Heer behoort en Zijnen Naam belijdt“.

Hier heeft men alzoo het antwoord.

Het groote, het centrale is: de belijdenis van Jezus Christus, Gods eeniggeboren Zoon, onzen Heer.

Het centrale omvat dus maar enkele woorden uit de apostolische geloofsbelijdenis.

De heele apostolische geloofsbelijdenis is nog niet centraal genoeg.

Wat de geloofsvorm van Nicea en van Athana-

sus en de Gereformeerde belijdenisschriften meer bevatten dan dit een, behoort tot het bijkomstige, waarin men een groote mate van vrijheid kan laten.

Maar wie kunnen er dan in de Ned. Herv. Kerk geen plaats vinden?

Roomschen, Lutherschen, Pelagianen, Remonstranten, Baptisten, Apostolischen, Sabbatisten, Universalisten en nog tal van anderen onderschrijven dit deel der apostolische belijdenis.

Als zij wenschten te worden toegelaten tot de Ned. Herv. Kerk, zonder iets van hun gevoelen prijs te geven, zou deze hun op grond van dit beginsel niet kunnen weren.

Mogelijk heeft de Commissie zich hierop blind gestaan: de Ethischen willen we wel in de kerk houden, maar de Modernisten niet.

Wat de Ethischen precies belijden is moeilijk vast te stellen.

Schier op elk punt der Gereformeerde belijdenis zijn er verschillen tusschen de Gereformeerden en hen.

Dit aanvaarden ze echter met ons: het geloof in Jezus Christus, Gods eeniggeboren Zoon, onzen Heere.

Nemen we dit als het centrale aan en het andere als het bijkomstige, dan kunnen we heel goed, niet alleen met dezen of dien ethische, maar met alle ethischen samengaan.

Omgekeerd kunnen de modernisten of vrijzinnig Protestanten dit niet voor hun rekening nemen.

In beginsel is daarmee officieel door de kerk verklaard — zoo zij dit rapport volgt — dat de laatsten in de Ned. Herv. Kerk niet thuis hooren.

Hen zullen we door onze leertucht, niet gewelddadig, o neen, maar door overgangsbepalingen enz. de kerk uitwerken.

En dan schijnt voor de Commissie de Ned. Herv. Kerk gered te zijn.

Maar... vooreerst staat het te bezien of vele Modernisten niet die centrum-formule kunnen overnemen. Er is onder hen toch een richting, die zich nog gaarne bedient van de oude „klassieke“ termen, al hecht zij er een andere betekenis aan. Iemand, die in philosophische Hegeliaan is b.v., kan onder zoo'n formule best zijn handteekening zetten.

Vervolgens wordt op grond van die formule de deur wijd opengezet voor de richtingen, waarvan wij boven reeds enkele aanduidden.

Treedt deze reorganisatie in werking, dan blijft de Ned. Herv. Kerk een reservoir van uiteenlopende geestelijke stroomingen, van zoet en bitter water.

Werkelijk Hervormd (Gereformeerd) wordt zij daardoor niet.

Wij konkludeeren dit met droefheid.

Wij zagen zoo gaarne de Herv. Kerk voor verder verval bewaard.

— Tweeledig verzoek.

De Rietberg doet ons in „De Wachter“ een tweeledig verzoek.

In een driestroep over de Theol. School noemden we in verband met „De Hazuin“ ook „De Wachter“.

En nu vrees hij, dat onze lezers zouden kunnen denken, dat ook „De Wachter“ met een tekort worstelt.

Hij vraagt ons daarom te willen mededeelen, dat dit blad zich goed „bedruipen“ kan.

Aan dit verzoek is hiermee voldaan.

Het tweede punt betreft onze opmerking, dat wij onder de inkomsten van de Theol. School dit maal de gewone bijdrage van „De Wachter“ misten.

Hij schrijft dienaangaande:

Natuurlijk heeft ons blad geen verplichting op zich genomen om jaarlijks iets in de Schoolkas te storten. Wel is dit een soort gewoonte geworden. Deze keer is het echter niet gebeurd. We hebben een feestgave gegeven. We vonden dit aantrekkelijker en hebben daarvoor ons geld bewaard. Deze gave is ook in de bladen verantwoord.

Prof. Hepp heeft zich dus in het lezen niet vergist, maar 'k zou toch graag zien, dat hij ook dit even in „De Reformatie“ mededeelt.

Alle vrees voor mogelijk misverstand zal thans wel geweken zijn.

— Ook van Ethische zijde.

Over het eigenaardige „Kerknieuws“ in de liberale pers is al heel wat te doen geweest.

Van Roomsche medewerking vindt men er tegenwoordig geen spoor meer.

Naar wij vernamen heeft de geestelijke overheid der Roomsche Kerk hier te lande zulke medewerking verboden.

Ook publiceerden we vroeger reeds, welke bezwaren van vrijzinnig-protestantsche zijde tegen de wijze, waarop de voorlichting in bovengenoemde pers pleegt te geschieden, werden ingebracht.

Hoe verschillende organen der Gereformeerde pers hierover oordeelen is mede bekend.

Nu verheft zich echter ook een stem uit de „Ethische richting“.

Prof. M. van Rhijn schrijft er over in het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“.

Zijn motiveering, welke we natuurlijk geheel voor zijn rekening laten, is buitengewoon scherp.

Hij zegt: „Er staan b.v. soms in onze groote

dagbladen kelen, die predikanten kelen gerijde armz.

Zoo wa artikelen

Toch v

Waarom

Men de

„De Wa

een recens

J. v. d. S

Men

bij de

de Petre

zet heel

heeft, w

toogd w

als de

weet, v

wijst als

Nu be

de Oud

om te

overoem

maar da

groote

Over

delijk ge

Maar w

formeers

Gereform

gekomen

Gemeen

enz.? Is

vaderlan

Ga eens

enz., en

uit den

en ds F

lijk is

terwijl

zich d

mag be

Temic

dingen

laatsen

staatsma

berijmin

Catechis

van de

staan, C

lijke Na

vloed. E

van ds

Dathestr

De V

misschriften meer
het toekomstige
van vrijheid kan

Ned. Herv. Kerk

agianen, Remon-
Sabbatisten, Un-
n onderschrijven
is.

oegelaten tot de
n hun gevoelen
p grond van dit

ich hierop blind
wel in de kerk
t.

ijden is moeilijk

ormeerde belijde
de Gereformeer-

ons: het geloof
ren Zoon, onze

an en het andere
we heel goed,
hische, maar met

sten of vrijzinnig
rekening nemen
el door de kerk
volgt — dat de
dij thuis hooren
icht, niet geweld-
gsbepalingen enz.

sie de Ned. Herv.

e bezien of vele
ule kunnen over-
een richting, die
oude „klassieke“
e betekenis aan-
liaan is b.v., kan
teekening zelden
i die formule de
htingen, waarvan
en.

erking, dan blijft
ir van uiteenlo-
en zoet en bitter

neerd) wordt zij

heid.

Kerk voor verder

achter" een twee

ol. School noem-

lazuin" ook „De

es zouden kunnen

met een tekort

llen mededeelen,

en" kan.

oldaan.

opmerking, dat

theol. School dit

Wachter" misten.

erplichting op zich

hoolkas te storten

worden. Deze keer

ben een feestgave

colijker en hebben

gave is ook in de

lezen niet vergiet

ij ook dit even in

erstand zal thans

uws" in de libe-

geweest.

id men er tegen-

estelijke overheid

de zulke mede-

reeds, welke be-

he zijde tegen de

bovengenoemde

ingebracht.

er Gereformeerde

bekend.

een stem uit de

over in het „Al-

dom en Cultuur“.

natuurlijk geheel

gewoon scherp

in onze groote

dagbladen, onder de rubriek „Kerknieuws“, arti-
kelen, die kennelijk door mislukte en verbitterde
predikanten zijn opgesteld. Leest men zulke arti-
kelen geregeld, dan is het slot, dat men dergel-
ijke armzalige voorlichters nog gaat gelooven ook“.

Zoo worden van alle kanten de Kerknieuws-
artikelen in de liberale pers veroordeeld.

Toch volhardt deze in haar houding.

Waarom?
Men denke hierover ernstig na.

HEPP.

PERSSCHOUW.

Datheen en ds Kersten.

„De Waarheidsvriend“ (red. ds M. v. Grieken) schrijft
een recensie over het jongste geschrift van onzen ds
J. v. d. Sluis. Ik citeer:

Men weet, dat ds G. H. Kersten, te Rotterdam,
bij de opening van eene bijzondere lagere school,
de Petrus Datheen-school genoemd, breed uiteenge-
zet heeft waarom het Bestuur dien naam gekozen
heeft, waarbij tegelijk niet meer en niet minder be-
toogd werd dat Petrus Datheen zoo ongeveer iemand
als de Oud-Gereformeerde dominee Kersten is ge-
weest, waarom ds Kersten ook gaarne op Datheen
wijst als voorganger en geestverwant.

Nu heeft ds Van der Sluis over Datheen en
de Oud-Gereformeerden een breedte studie gegeven,
om te doen uitkomen dat er zeker punten van
overeenkomst zijn — waarover dan gehandeld wordt —
maar dat er ook, wat het leerstellige betreft, zeker
grootte verschillenpunten zijn.

Over dien naam Oud-Gereformeerden is men al da-
delijk gevallen; men heeft dat beleedigend gevonden.
Maar wil men niet inderdaad de echte, oude Gere-
formeerden zijn, in onderscheiding van de nieuw
Gereformeerden? En zijn er in dit verband al niet
gekomen: Geref. Gemeenten, Dordtsch Gereformeerde
Gemeente, Geref. Gemeenten onder het Kruis, enz.
enz.? Is het niet vreemd, dat men in ons goede
vaderland zoo selt met den naam van Gereformeerde?
Ga eens naar IJsselmonde, Capelle a.d. IJssel, enz.,
enz., en men ziet tot z'n verbazing dat de dominees
uit den grond verrijzen als paddestoelen; ds Grunigt
en ds Foes, straks ds Van Zon, enz. enz. En natuur-
lijk is de een nog gereformeerder dan de ander,
terwijl men natuurlijk „van God geroepen is“ om
zich dominee te noemen; met minder kan en
mag het niet....

Temidden van veel meer of minder belangrijke
dingen verschijnt de naam van Petrus Datheen den
laatste tijd, bekend uit de 16e eeuw als predikant,
staatsman en schrijver. Hij was de man, die een
berijming van de Psalmen gaf, die den Heidelbergischen
Catechismus vertaalde, die een der samenstellers was
van de formulieren, die achter in het Psalmbok
staan. Op den loop der dingen, vooral in de Zuidel-
ijke Nederlanden, oefende hij den krachtigsten in-
vloed. En nu willen de Oud-Gereformeerden, bij monde
van ds Kersten, beslag op hem leggen, zeggende:
Datheen was als wij en wij zijn als Datheen!

Ds Van der Sluis herinnert dan aan onderschei-
dene dingen van Datheen, c.s. Zij hebben de weten-
schappelijke opleiding tot het predikambt bevorderd
vanaf het Convent van Wexel, 1568. En de Oud-
Gereformeerden c.s. hebben een hogeschool altijd
genoemd een domineesfabriek, en die daar opgeleid
waren, werden fabriekdominees gescholden, op be-
stelling geleverd! Hierin veel meer in den geest
van de Wederdoopers levend dan in den geest
van Datheen, de Brés en andere voornaamste Gere-
formeerde Vaders. De Wederdoopers verwierpen de
wetenschap en veroordeelden alle opleiding tot het
ambt; de Heilige Geest alleen moest het doen. Een
man als Carstadt, hoogleeraar te Wittenberg, mes-
gesleept door den geest van de Wederdoopers, ging
in de huizen der burgers en vroeg aan de eenvoud-
igen wat de uitlegging van de Schrift was, want
wat God voor „de wijzen en verstandigen“ had ver-
borgden, dat had Hij aan de „kinderkens“ geopen-
baard! Alle studie was uit den boezel! Rechtstreeks
van God alle wijsheid verkrijgen — was de weg.
In de 18e eeuw kwam die geest van de Weder-
doopers, waarvan Luther, Calvijn, Datheen, de Brés
en onze Gereformeerde Vaders niets moesten heb-
ben, in den kring der Pietisten in Nederland naar
voren; en Theologische kennis werd genoemd een
geheel van „wonderige wetenschappen“, „schilderijen
van zaken en schimmen der herten“. Men maakte
onderscheid tusschen de aardsche en de hemelsche
academie, en men sprak het onomwonden uit dat
de Dienaren des Woords in gezelschappen der vromen
de ware wijsheid moesten opdoen; want daar
zitten „de kleyne professoren“, zooals Schorlinghuis
ze noemt. Die geest zit nog in de kringen van de
Oud-Gereformeerden, waar het „preken“ moet zijn
„uigteten van het gemoed“ en waar door niet weinigen
met minachting gesproken wordt over het lichte
brood van de dominees, enz. Men moet vele „pre-
dikanten“ van Vrije Gemeenten — en zelfs weten-
schappelijk geoeefde predikanten, die de oefenaars
uit de Vrije Gemeenten willen nadoen — maar be-
luisteren en men bemerkt taanstands, dat de studie
niet in eere staat en „het sproken naar de meening
des Geestes“ openbaar wordt in ordeloos geklets,
waarbij men zich 't liefst uit in platte en onge-
kuische taal, om z.g.n. de ellende te beschrijven, enz.;
waarbij het opvallend is, dat er in zekere kringen
een geest openbaar wordt, om te getuigen dat dat
toch maar de ware dominees zijn!....

In de kringen van de Gereformeerde Kerken — van
de Afscheiding in 1834 en van de Doleantie in
1886 — heeft men een wetenschappelijke opleiding,
maar de menschen van de Vrije Gemeenten schelden
en schimpen zoo gaarne op dominees, die gestudeerd
hebben. En dat is niet naar den geest van Datheen.
Nu zal men zeggen: ds Kersten heeft nu ook

een Theologische School geopend. Ja, wetenschappe-
lijk is dat nog niet. De Kersten heeft zelf ook
niet gestudeerd. Maar vele menschen vinden die
School, die meer naam dan daad nog heeft, ook al
uit den boezel. Terwijl, wanneer het werkelijk weten-
schappelijke opleiding moet worden, zooals onze Gere-
formeerde Vaders dat in het voetspoor van Calvijn
begeerden, ja, dan moeten de kinderen van ds Kersten
zelf ook naar het Gymnasium en dan moet de Theo-
logische School worden zooals de bestaande Hoo-
geschool met studie van Hebreeuwsch, Grieksch, La-
tijn — de talen van de Heilige Schrift en van
de wetenschap — en dan moet 't radicaal anders
worden in de kringen van de Oud-Gereformeerden
dan het nu is. Dan moet het zoo worden, dat
de menschen en de oefenaars van de Vrije Gemeenten
er om lachen, om er minachtend den aanbliksem
over uit te werpen.

Het vraagstuk van de algemeene genade
komt dan ook aan de orde; de wetenschap, de
kunst, de muziek, enz. enz. Wat altijd „zonde“ ge-
noemd is en wat met de schandelijkste woorden
als „hoerenvoorhoofd“ enz. weg geslingerd is, komt
dan aan de orde. Zij, die alles als „nieuwigheden“
halen, zullen zich dan moeten bezinnen op velerlei.
Calvijn b.v. zegt, dat uit het geslacht van Kain
niet alleen verkeerde, maar ook goede dingen voort-
komen, b.v. het maken van tenten, harpen, orgels
en het bewerken van koper en ijzer. En hij zegt,
dat de uitvinding van kunsten en wetenschappen
en andere zaken, die tot algemeen nut en gemak
van het leven dienen, een gave Gods is, volstrekt
niet te verwerpen, een deugd, alle lof waardig enz.
Die uitvindingen als gaven Gods zijn, zegt Calvijn
bij de uitlegging van Gen. 4 vers 20, volstrekt niet
te verwerpen; en het misbruik heft het gebruik niet op.

Naast de kwestie van de algemeene genade en
de vraagstukken van het algemeene leven, komen
dan de aangelegenheden van doop, belijdenis, avond-
maal, niet minder van wedergeboorte, geloof, beke-
ring, enz.

Wanneer vergeleken wordt wie en wat Datheen
in deze was en men onderzoekt eens wat in den
kring van de Vrije Gemeenten door oefenaars en
gemeenteleden wordt geleerd en gelijfd is, dan springt
het aanstands in het oog voor ieder, die oerlijk
is, dat er een jammerlijke afwijking van de be-
ginselen der Gereformeerde Vaders valt te constate-
ren. Hoe akeliger men het daar voordraagt, hoe
mooier dat men het daar vindt, en die dan spreken
wil naar de grondbeginselen van de Oud-Gerefor-
meerde waarheid, door de Vaders ons naar den
Woord Gods voorgelegden, die wordt met medelijden
aangezien als zijnde een mannetje, dat bij licht getim-
merde leeft en wis verloren gaat, geen zierje genade
en geen aasje leven is er te bespeuren. En als
men dan bij tijden eens op de dingen wil ingaan,
dan trekt men zich — ook predikanten vinden dat
tegenwoordig mooi — terug als een slak in z'n
huisje en zegt dan, beide handen en tien vingers
over de breedte van het lichaam uitbreidend, dat
men er zelf geen kennis aan heeft.... En dat vin-
den de menschen dan 'tmoest van alles; gelijk
er ook al menschen en gemeenten zijn, die 'tmoest
vinden, als de dominees zoo diep doorgelid is, dat
hij zelf bij de Avondmaalsbediening van verre blijft
staan en geen deel neemt, aan heiligen Sions Borg
en Middelaar voorziet aan hongrigen en dorstigen,
om arme zondaren uit te lokken geheel tot Hem te
gaan en uit Hem te ontvangen genade voor genade.
Bij de verwarring van geloof en bekeering leeft men
't liefst bij allerlei kenmerken en gestalten, en daar
heeft men 'tzoó druk mee, gelijk de Roomschen
met hun heiligen, dat het er niet aan toe komt
om tot Christus te gaan. De Christen is belang-
rijker dan de Christus, en men zal dan alleen tot
Hem uitgaan, om Hem te vertrouwen op Zijn Woord,
als men zóóver gevorderd is dat er voor Christus
niets meer te doen overblijft!

Hoe breed ook hebben Calvijn en zijn geestver-
wanten gestaan tegenover de Lutherschen, zelfs tegen-
over de Roomschen. Maar 't geslacht, dat onder de
beking van de Wederdoopers kwam, stond anders.
En het individualisme en het sectarisme groeit welig,
ook in het midden van de Vrije Gemeenten. Van het
hoorhouden van het ideaal der Katholiceit der Kerk
vindt men niets; integendeel, de een verkettert het
liefst den ander, en de splijtzwam werkt in die
kringen 't sterkst — gelijk we ook zelfs in het midden
van de Hervormde Kerk kunnen opmerken. Aanstands
is 't oordeel, aangaande een ander, geroed: dat het
„niks“ is.... Men loopt en draaft, den objectieven
regel van Gods Woord inwisselend voor het subje-
ctieve gevoelen. En was u, wanneer men niet voldoet
aan „de kenmerken“, door „de kleyne professoren“
gesteld.

Maar wij eindigen. We zijn bij het aankondigen
van deze brochure aan de praat geraakt. Men
leze liever zelf dit boekje en men oordele. Zeker
zijn er ook punten van overeenkomst tusschen Datheen
en ds Kersten; in heftigheid, in partijdigheid, in secta-
risme als politiek persoon; maar de geschiedenis
heeft een oordeel uitgesproken; welk oordeel de men-
schen, die niet studeeren, natuurlijk als niets achten
en het eenvoudige volk weet het niet; maar de
geschiedenis heeft gesproken en blijft spreken; en de
geschiedenis houdt ons voor, dat wij voorzichtig zullen
zijn het verkeerde van onze Vaders niet na te
volgen.

Maar nog eens: men leze deze brochure zelf;
het is de moeite waard.

De Waarheid gaat boven alles!

Om een term van ds M. v. Grieken te gebruiken:
dit noemt hij zelf „zijn broeders om de ooren slaan“.

Enkele opmerkingen veroorloof ik mij:

1. indien ds v. G. protesteert naar den eenen kant,
moet hij het kunnen verdragen, dat ook naar den ande-
ren kant gelijk gescharrel, als ds Kersten zich ver-
oorlooft, veroordeeld wordt in anderen. Het feit,
dat men politiek met iemand samenkeeft, behoeft niet
te betekenen, dat men hem laat begaan als hij in

theologisch opzicht even zwaar tegen de waarheid en
den wetenschappelijken ernst zondigt als ds H.H.
Kersten c.s. doen.

2. Als men er voor belandt, den voorraad van ds
Kersten legenden en drogredenen te prijzen als een
arsenaal des Heeren, dan moeten de H.H. Van Grieken
c.s. en anderen ook eens ophouden zelf valsche leuzen
in 't leven te roepen tegen de Geref. Kerken. Dan
moeten ze ophouden theologische onderscheidingen te
fantaseeren, misgaders imaginaire argumentaties met
„de vaders“, wanneer het erop aankomt, de Geref.
Kerken te bestrijden. Want ze helpen daarmee ds Kersten
zelf aan zijn voorre materiaal. De Kersten is heelemaal
geen originele geest. Die is ten deele leerling van
malcontente peutersaars, waar hij ze vindt. Naar achter-
gronden zoeken, dat probeert hij niet. Maar zijn leeraars
ook niet.

Wij Gereformeerden hebben zoo veel last niet van
ds Kersten. Maar de Christelijke Gereformeerden en ook
de groep van ds v. Grieken des te meer. En ten
deele krijgen ze daarin hun loon thuis. Als er geen politieke kwesties leven, gaan de menschen,
die tegen de Geref. Kerken werken willen, zelf
legenden en leuzen in 't leven roepen, die ds Kersten
dan weer in onverstand (of erger) later tegen hen
zelf keert in de politiek.

Misschien, dat ds v. Grieken en de heeren in Apol-
doorn dat later nog eens begrijpen zullen, als het nog
meer mis geloopt is. Misschien dat ze dan in hun
hart ook meer de betekenis zullen voelen van een
poging tot beredeneering van de voosheid van hun eigen
anti-gereformeerde kerkgeschrift.

Anders vallen ze over 4 jaar nog dieper in hun eigen
graf.

Sommige Intellectuelen en de kerk.

Prof. v. Rhijn schrijft in het „Algemeen Weekblad“:

Wanneer men geregeld let op den gang van het
kerkelijke en het maatschappelijke leven, treft het
telkens weer, dat het onder de gestudeerden, ru-
mer: de „intellectuelen“, meerendeels afstammelingen
uit bepaalde typen Christelijke gezinnen zijn,
die bereid zijn op het grootere terrein van Kerk en
maatschappij mede te werken. Met slechts enkele
uitzonderingen vinden wij hier overal dezelfde terug,
wier namen terstond herinneringen aan bepaalde uit-
gesproken Christelijke milieus voor den geest roe-
pen. Inzonderheid zijn het degenen uit min of meer
vaste Christelijke verbanden, die zich onder de ge-
studeerden beschikbaar stellen om actief op het ge-
bied van de Kerk, van het grootere sociale leven,
of ook van de staatkunde, mede te helpen.

Overziet men nu echter de kaart van ons land,
dan valt het aanstands op, dat er in den laatste
tijd heel wat geestelijke, meer bepaald Christelijke
arbeid, onder studenten en gestudeerden is geschied,
zonder dat men kan zeggen, dat dit werk naar ver-
houding van de daaraan bestede moeite, aan het
breedere terrein van het kerkelijke, sociale en staats-
kundige leven is ten goede gekomen. De bedoeling
van deze opmerking is volstrekt niet te beweren,
dat deze arbeid niet in menig opzicht rijke vruch-
ten heeft gedragen. Ook ontkennen wij allermint,
dat er vele der hier bedoelden zijn, die zich op
een enger terrein als bestuursfuncties in sociale
stichtingen, verdienstelijk maken. Maar het eigen-
aardige verschijnsel doet zich voor, dat het groo-
tere terrein van het kerkelijke, sociale, en staats-
kundige leven daar niet de vruchten van plukt,
die men er op grond van den inzet van zou mogen
verwachten. Men laat het grootere terrein aan an-
deren over, men neemt zitting in een of ander
bestuur van een of andere stichting, of wel: men
trekt zich geheel terug, en is voor elke bemoeienis
naar buiten volstrekt onontvankelijk.

Voor al op twee grootere terreinen kan dit ver-
schijnsel met den vinger worden aangewezen.

Allereerst op staatkundig gebied.

Het is een niet te weerleggen feit, dat vele christen-
gestudeerden voor het staatkundige leven in ons
land niets te beteekenen hebben, omdat zij, soms
uit overtuiging, niet zelden echter uit akelig supe-
rioriteitsgevoel, het staatkundige leven aan zichzelf
overlaten, en in hun geestelijke binnenkamer van
de eene murmureering op de andere overspringen.
Terwijl men vooral van christen-juristen mocht ver-
wachten, dat zij actief aan de een of andere, recht-
sche of linksche, partij-organisatie zouden deelne-
men, bemerkt men telkens weer dat zij — de ju-
risten zijn niet de eenigen — om de vier jaren
noodgedrongen meestal verschillend stemmen, en
daarbij hun uiteindelijke stem niet zelden min of
meer door het getal der knoopen van hun vest
laten bepalen. Anderen snuffelen voortdurend in al-
lerlei prutspartijtjes, of voelen zich bij iedere stem-
ming geroepen om aandachtig de een of andere
nieuwe partij-organisatie te overwegen. Met velen
van hen gaat het — men houde mij deze vergelij-
king ten goede — precies als met varkens. Trekt men
deze viervoeters aan den staart, dan loopen zij niet
achteruit, maar vooruit. Voor alle groots partij-com-
plexen bedanken zij. Komt er echter een nieuw
actueel verschijnsel op, dan schieten zij er als de
kippen op af, om zich straks, als de actuele graan-
tjes zijn opgepikt, weer met den kop in de veeren
in hun geestelijk „sans souci“ terug te trekken. Met
deze koorddansers naar den geest valt er op het
grootere terrein van het staatkundige leven absoluut
niets te beginnen. Zij helpen noch Schokking, noch
Albarda, noch Colijn, noch Marchant, of wien ook.
Zij critiseeren, en laten intusschen het staatkundige
leven aan nieuwe krachten over, waaronder er soms
zijn, aan wie men geen enkel verantwoordelijk besluit
zou toevertrouwen. Geen enkel.

Precies hetzelfde zien wij echter ook op het groo-
tere terrein van het kerkelijke leven. Ook hier, waar
het om de hoogste belangen van duizenden, van de
massa, gaat, houdt men zich rustig afzijdig.

Wanneer onze Kerk alleen uit Christen-gestudeer-
den bestond, was zij al lang „op de flesch“. Eenigen
tijd geleden hoorde ik dat een „Christen-intel-
lectueel“ een predikant in een onzer groote steden